

Jna

Om det är en flicka, ^{det/} skall ligga i en skjorta, om det är en pojke, skall det ligga i ett lintyg, för att de ej ska få korgen av sina friare.

Det ska ligga i nytt linne, så sliter det ej kläder så fort.

I barnets första bad bör läggas vigselringen, silverpenningar och ärvt silver, så blir barnet rikt; ett färskt ägg, så blir det vitskinnat, en röd klut, så blir det rödblommigt; spånor av en huggekubb, så kommer det ej på stupstocken; våldskol, om modern sett våld; svinhår, om hon rört vid svin; något av en brottslings kläder, om hon sett en sådan; korteli-

Nyfödda barn.

gen allt vad hon kan påminna sig hava sett, rört vid och varav hon kan befara någon skada för barnet. På detta sätt kan barnet bli botat från alla slags "modersmärken".

Så länge barnet är odöpt, får elden aldrig helt och hållet vara släckt, ty då kan det bli bortbytt av trollen.

Odöpt barn bör ligga på bordet insvept i en röd kjortel och på bröstet ha en psalmbok och en sax lagd i kors.

Stiger modern på kyrktröskeln med högra foten först, föder hon nästa gång en gosse, men sätter hon vänstra foten före, blir det en flicka.

Visar hon sig ha bråttom hem från kyrkan, kommer hon snart åter samma väg.

J: e

Ta reda på sin tillkommande.

Ett annat sätt att ta reda på sin tillkommande är att ta en växt, som växer i kärr och kallas bläck, lägga den under sin huvudkudde när man sover, så drömmar man om sin tillkommande. Men det måste vara en med fyra blad.

Småland
V. Härad
Gästinge
apr 1931

- 61 -
3079

Gift. av Olle Reander
Ant. Carsson
Barn av Josefina Pettersson
Född 1861 i Gästinge

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

J. R.

Tydor om giftermål.

När vi var unga, brukade vi ta en prästkrage
eller en slättergubbe och dra bort ett blad i sänder och säga:

"Giftn mej, knoppa mej, gå där så danner! Giftn mej, knoppa
mej, gåndär så danner!"

Så höll vi på, tills alla bladen voro bortplockade och
det man då sa, när man drog bort sista bladet, det skulle gälla.

På samma sätt brukade vi undersöka, hur vi skulle få
åka. Då sa man:

"Vagn, kärra, karrét, vagn kärra karrét, o.s.v."

Tydor om gif-
termål.

7: c
48: f

Baka drömmunkar...

Ville man drömma om sin tillkommande, skulle man laga till en drömmunk. Den skulle göras av en matsked vatten, en matsked mjöl och en matsked salt. Sen drömde man på natten, att ens tillkommande kom och en vatten.

Baka drömmun-
kar.

- 63 -

3079

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Jie

Vid vigseln.

Min gamla farmor brukade sitta och tala om gamla historier. Jag minns hon talade om, att om karlen satte sin fot aldrig så lite framför brudens, när de stod framför altaret, så skulle han bli husbonde i huset.

Vid vigseln.

Skriv endast på denna sida!

J.e

Den försvunna bruden.

En gång var det bröllop på ett ställe. Efter vigseln och när gästerna hade ätit, skulle de leka kurragönna, och då skulle först brudgummen gömma sej och sedan bruden. Men när de skulle leta reda på bruden, fanns det ingen möjlighet att hitta henne. De letade och letade och red på alla vägar och sökte kloka, men ingenting hjälpte. Hon var och förblev borta.

50 år senare skulle boningshuset byggas om. Då var brudgummen död och det hade kommit en ny ägare på gården. Oppe på vinden fann man då en gammal kista, och när den öppnades, låg där ett skelett i den med brudkrona och smycken. Då hade bruden gått upp på vinden och krupit i kistan, men så hade ^{locket} ~~den~~ slagit i lås och ingen hade hört hennes rop.

Skriv endast på denna sida!

Den försvunna
bruden.

J: f

Havande kvinna fick inte gå och pinka på kyrkogården, och inte heller den som höll barnet vid dopet, för då fick barnet lyte. Det pinkade inunder (kunde inte hålla tätt om nätterna). Då påstod de, att man skulle ta en råttunge, som va naken och inte hade något hår, i ett råttbo, och ta den i en tunn gardin och låta barnet bita av huvet på råttan, utan att det visste vad det var.

Medel mot
sängväta.

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av

Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör

Om en havande kvinna fick se vådeld på ett hus och blev förskrämd och tog sig med handen på ett ställe, så fick barnet ett vådeldsmärke på motsvarande ställe på kroppen. För att förebygga det skulle man ta glöd eller aska, där det hade brunnit, och lägga i det första badvattnet. Det var det enda som kunde hjälpa. Om de skär dän det, så kommer det bara igen.

Och det är lika med alla lyten utvändigt. Man ska ta ^{botemedlet} där ^{sjukdomen} de fått ~~det~~. Modersfel kalla de gamle det. Och ett sådant kan man få ända tills man blir 40 år.

Om det var nån som kastat ett bär på modern när hon var med barn, skulle man ta motsvarande bär, koka dem och smörja

Modersfel.

(lyten)

med spa'et på märket. Och likadant ska man göra med alla andra
utvändiga lyten.

3079

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Eller om hon åt av mat, som hon tyckte rysligt väl om,
och tog sig på kroppen, så blev det en fläck på samma ställe på
barnet. Då skulle hon tänka ut vilken mat hon ätit av, ta litet
av den och ge barnet.

Innan min äldsta flicka föddes, höll jag på och klippte
får, och då sprätte fåret till med benen och slog mig med klö-
varna i pannan. Jag blev ju litet ärgen och upprörd förstås, men
så tänkte jag: Ja, om det nu blir nåt, så vet jag då hur jag ska
bota det. Och när det gått tre vecker sen flickan föddes, så kom
det fram märken som efter klövarna i pannan. Då tog jag och skar
å klövarna, kokade dem och smörjde fläckarna med söet en tre, fyra
gångar, ella hade det inte gått bort.

ACC. NR. 3079

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av

Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör Mer om lyten.

Om modern under det hon bar på barnet såg en ko betäckas, secklade se barnet. Det kunde botas, om hon tog en sax och klippte av seckletrådarna. Hjälpte inte det, fick hon ta av kons seckel och komma i barnet, men det hjälpte ofelbart. Men passade de inte på och gjorde så, kunde det bli obotligt, för det var ett modersfel, och det kunde ingen läkare hjälpa.

Om en havande kvinna kikar in genom ett nyckelhål eller något annat litet hål, så att hon bara kan titta med ett öga, blir barnet vindögt.

Om modern var inne och ropade ut till någon genom fönstret, fick barnet ett lyte, men det minns jag inte vad det

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

J: f

Mer om lyten.

Dregling.

Vindögdhhet.

var. Det skulle emellertid gottgöras genom att gunorn, när hon skulle bära barnet till kyrkan för att låta döpa det, ställde sej utanför fönstret och ropade något in till modern och hon svarade. Det kunde vara vad som helst.

Om modern stod och bakade och tog sig över huvudet med handen och den var degig, så blev barnet alldeles som om det hade haft deg i huvet. Det kunde botas, om modern stal deg för någon, la det i vatten och smörjade på. Men man måste stjäla degen, det dög inte att be om den. Farmor hade en son, som hade alldeles som en degkaka på halsen. Då stal hon lite deg, och sen la hon det i vatten och smörjade på både av degen och vattnet, och det gick bort. Det var i alla fall en stor broscha.

Det var ett fruntimmer, som var så förtjust i att äta kafferåg och bönor, och det gick hon och gjorde mest hela dan. Men när barnet föddes, var ansiktet småtippigt, alldeles som gryn. Då sa jag till henne:

"Ta och koka råg och bönor ock tvätta på."

Det gjorde hon, och då blev barnet så fin och mjuk i skinnet. Se alla modersfel kan botas, bara en kan fundera ut, vad det är en har blett skrämde för, och tar och kokar något av det och smörjer på. Annars är det obotligt. Det kunde allt läkarna lära sig något av.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

J. f

Landskap: Upptecknat av:
Härad: Adress:
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör Folkmedicin.

Folkmedicin.

Om ett litet barn inte trivs och har dålig mat-
lust, tar man tre levande löss på en sockerbit och ger det,
eller också bakar man in dem i en våffla.

Mataleda.

Fallandesjuka är inte lätt att bota. Men det
kan lyckas, om en passar på första gången någon faller och
tar av honom eller henne linnet och bränner opp det. Ett
annat sätt är att ta blod ur ringfingret på både fadern och
modern och låter den sjuke ta in det. En mandråpares blod
duger också.

Fallandesjuka.

Har barnen kikhosta är det bra att ge dem mör-
mjölk. Man kan också plocka kikebär på enebuskar, mala sönder

Kikhosta.

eller koka dem och ge barnet söt.

Får barnet kveser eller mossel på kroppen, ska man ta och svepa dem i ett färskt kalvskinn, det hjälper säkert!

Onda bettet finns i sjöar. Får man det, ska man bita i fingret, men det brukar inte hjälpa, utan det värker alltid bort en benskräva.

Revorm går bort, om någon, som inte sett den förut, spottar på den.

Förr hände det rätt så ofta att barn fick utslag och klåe på hela kroppen, men mot det vet jag ett säkert medel, som mor brukade laga till. Våra barn har aldrig haft ont av sådant. Hon kokade salva av enebärsgrönlingar, vax, talg och kåda och li-

Kvesor. / *sv.*

Onda bettet.

Revorm.

Klåe.

te ister. Det blev fin smörja. Det hjälpte lika bra som om en hade sökt läkare.

Ett annat sätt att ta bort klåe och utslag var att gå upp tidigt Valvarmässe morron innan sol gick, ^{opp/} tigandes och fastandes gå till en bäck, som rann mot norr och bada i vattnet. Det hjälpte säkert, för det vet jag de som gjorde.

Ja, så vet jag ett annat medel mot kikhosta. Det var att gå upp en morron innan sol gick upp, tigandes och fastades gå till en bäck, som rann mot norr och koka gröt över bäcken. Men en skulle elda med skatepinnar, ris som en skata byggt bbo av, och så fick en inget säga på hela tiden. Det gjorde far när syster min och jag hade kikhosta som barn, men det hjälpte inte förrän

Kikhosta.

- 74 -
3079

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

det haft sin tid, en 17,18 veckor.

Hade de torsken, skulle de plocka "torstebär" /ormbär/ och
likaledes ta av barken och koka och låta barnet ha spådet i mun-
nen. ~~Ännu~~ bättre var det att tvätta barnet i muunen med spådet
en gång om dan. Av de bären gjorde man bläck. /se särskild upp-
teckning/

Torsken.

Mot gikt och värk var det bra att ha magnetstål /en häst-
skoformad magnet/ hängande i ett snöre om halsen. Det vet jag vi
hade en hemma, som vi hade lånat.

Gikt och
värk.

Ett annat medel mot mataleda var att ta en smörgås, gå
ut och sätta sej i lagårn och sitta där, medan man åt opp na.

Mataleda

Har en vårtor gå de bort, om en tar en ärta för varje vårta, och rör vårtorna med ärtorna och sen kasta dem i brunnen. Men då måste man laga, att man kommer under tak, innan ärtorna sjunkit till botten. Ett annat medel är att tvätta vårtorna med åskvatten på en sten, men jag tror det är likare att offra ärter.

Ibland kan en få "häfte". Det är en slags sjukdom så det sätter igen och inte blir någon utväg, och det kan bli så pass svårt, så en knappt rör med att andas. Då ska en skrapa där gult på gamla väggar och ta in.

Kunde barnen inte hålla tätt, skulle en ta en råttunge, som ännu inte hade något hår på kroppen, lägga den i en tunn gardin och låta barnet bita av huvet på råttan, men han skulle inte veta vad det var han bet i.

Skriv endast på denna sida!

Vårtor

"Häfte"

En gång, när far höll på att slå, fick han så ont i handen. Svullnad.

Den svullnade opp och blev så tjock och öm. Då plockade han en slags vitröd massa och blötte och la på, och när det hade legat över natten var handen bra. Sådana där medel tänkte de ut den ene för den andre.

Har man dålig mage är det bra att plocka fräört /renfana/ och koka och dricka. Men beskt smakar det. Magsjukdom.

På bölder ska man lägga groblad, det lärde mor mej. Den ena sidan drog och den andra läkte, men vilken det var, minns jag inte. Ett annat medel är att koka linfrösgröt och lägga på . Bölder.

Ja, fräknar vet jag inget botemedel mot, men det är allt något felaktigt med modern, något som hon blett rädd för under Fräknar.

havandeskapet, så det går allt bota, bara en tar och kokar det en har blett rädd för och smörjar på fräknarna. Men det har ingen i vår släkt haft. Det talas om fräknar i "Hela Världen", men sådana fräknar har jag nog aldrig sett. Gulfräknar i ansiktet är nog ärftliga.

Rödsot.

När rödsoten gick var det många som dog. Mor brukade gå omkring till de sjuka, men det var ändå ingen av oss som fick den, fast det var så många som var sjuka. Men hur den ska botas, vet jag inte. Bloen gick å dom. ur bägge ändarna, och sen stod de inte fält många dar. Det tog husen rena, mest. Vid Hjälmseryds kyrka kunde det va ända till 18 lik.på en söndag.

ACC. NR. 3079

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland Upptecknat av: Olle Lövander
Härad: Väst Adress: St. Lång
Socken: Kilmarby Berättat av: Finna Lövander
Uppteckningsår: 1931 Född år 1861 i Kilmarby

Uppteckningen rör Hur jag botar skärvan.

Hur jag botar
skärvan.

/Sagesmannen har vid flera tillfällen blivit anmodad att bota skärvan, och det har - efter vad hon själv påstår - för det mesta lyckats bra. Här nedan återger jag vårt samtal, då hon i största förtroende meddelade oss, på vad sätt hon botar skärvan./

"Vad finns det för botemedel mot skärvan?" frågar jag inledningsvis.

"Hm, ja, den hon är inte lätt å bota," säger Finna.

"Ja, men vi ha hört talas om flera botemedel, så på något sätt har man väl försökt."-

"Ja, för all del, de krabbar med så mycke skit,

men det hjälper inte."

"Jaså, vad gör dom då?" -

"Jo förr hade de så många sekter för se. De passade på när det var lik, och tog barnet tre gånger runt likkistan. Kistan stod på ett par bockar och så stod det en på vardera sidan och flydde varandra barnet.

Så hade de för sej, att den skulle gå bort, om de gick ut tidigt en torsdagsmorgon innan sol gått upp, och tigandes och fastandes gick till ett le', tog barnet genom ett hål tre gånger och gav det regndropparna, som satt på le'et, att ta in, men det hjälper inte heller, och det kan en mest tänka sej.

Så sa di, att en skulle ta jord på kyrkegården och komma

i barnet, eller slå en orm och dra över fötterna på barnet, men det hjälp lika lite det.

Och inte lönar det sej att gå till läkare, för de kan inte bota sina egna barn. De ordinerar bara fiskolja, men det gör detsamma, för det står ju inte att få i barnen. Jag hade en flicka, som hade skärvan eller engelska sjukan som de kallar'et, och jag sökte både läkare och kloka, men ingenting hjälp. Men då botade jag det själv, och det medlet är det enda som hjälper." -

"Nå, men hur gick det till då?" -

"Ja, jag vet inte om jag vill tala om det," säger Finna. "Eller tro du en ska töras det?" frågar hon sin dotter.

"Ja, det är det att mor har botat flera barn här i trakten, så vi vill inte att det ska komma ut. Men om de intetalar om det för folket här, tycker jag du kan tala om det."

"Ja, jag får väl göra det då. Jo, en ska ta en sko efter en person, som är misstänkt för osedligt liv. Är det en pojk som har skärvan, ska det va en fruntimmerssko och är det en flicka ska det va en karlasko. Den ska en slå vatten i, och det ska en sen slå opp i ett glas, lägga ett par sockerbitar i, så det blir lite sötare, och sen ska en låta barnet dricka det. Det är det allra likaste medlet och det hjälper, det vet jag, för jag har botat många på det viset."

"Ja, det är så många här i trakten som har kommit och bett

mor och hon har botat det på så sätt,"säger dottern. "Det tar hon ju inget för, och det är ju bra att det hjälper, men vi vill inte att folk ska få reda på det här i trakten, för de vet inte hur hon har gjort, och det skulle va obehagligt, om det kom ut."

"Naturligtvis.Nej,vi ska inget säga."-

"Ja, när ni kommer där i ska va får i gärna tala om det," säger Finna. "Men att det hjälper,det är säkert. Å så ska jag tala om hur barnet får skärvan. Om modern sitter och sköter om barnet och en sådan misstänkt person kommer in och får serdet naket, så får det sjukan och blir väfört i lemmarna."

"Ja, men är det inte svårt för Finna att skaffa skor efter sådana personer?"

"Nej för all del. Det är en enkel sak. Det kommer in sådana som en misstänker ibland, och då är det bara att passa på och ta vatten i galoscherna, om de har några sådana, under det att någon annan pratar med dem inne i stugan. Men bäst är det ju att få själva skon, men det händer ju, att de kasta ifrån sej dom också. Om inte annat så kan en ha en annan käring att ställa sej sådana skor, så det är en småsak," slutar Finna.

3079

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

J. 8

Sätta bort sjukdomar.

Gamla, som var lite kloka, kunde sätta bort tandvärk och bölder och utslag i träd och stubbar och stora tuver. Men den som gick på deras gravar, när de var döda, fick all den usselhet, som de i sin livstid satt bort. Likaså den som satte sej på en tuv eller stubbe, där en sjukdom var bortsatt, han fick också sjukdomen. Så har jag hört det omtalas.

Sätta bort
sjukdomar.

J. F.

Aderlåtning.

Det var många gamla förr, som lät åderlåta sej, och det var inget skadligt, för de fick så mycket bättre matlust sen. Det var bra mot gikt och värk. Men hade de börjat på, så måste de fortsätta, annars blev de sjuka. Men det var inte dumt mot "rematisk" och värk. Man skulle alltid låta åderlåta sej före Valvarmässe /Valborg/. Gick ådran opp, behövde man bara ropa namnet på den som åderlåtitt en, så stannade blodet.

Aderlåtning.

3079

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

J:f

"Fontenell"

Gikt och värk brukade de gamle bota på följande sätt. De tog lite grönsalva på en lapp - grönsalvan köptes på apoteket - och la den på överarmen, där den är som tjockast och hulligast. På ett par dar drog grönsalvan håll och i såret la de in en ärta. Den låg där och guppade och höll såret öppet, och sen hade gikt och värk sin utgång där. Det varade ju sej lite, men det var inte farligt. När ärtan hade legat där en 10 dar, bytte de ut henne och la dit en ny. Det kallade de "fontenell". Det var många gamla, som hade fontenell, och det var nog bra. Min mor hade haft som ung, men så skulle hon försöka ^{på gamla dar} igen, ~~men~~ hon måste låta bli, för hon höll på bli spetälsk på hele kroppen. Det varade sej och blev så svårt, så hon måste låta såret läka igen.

Skriv endast på denna sida!

"Fontenell!"

Landskap: Upptecknat av:
Härad: Adress:
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör Ej taga något från en död.

När någon har dött, bör man akta sej för att taga något ifrån den döde, för då blir det ingen ro i huset. Det har jag fått erfara. Min svärmor hade vattensot så svårt, så när hon var död, var benen så oppsvullnade, så vi kunde inte få på henne några strumpor. För att benen inte skulle böja sej, tog jag och knöt ett snöre kring dem, men sen när hon skulle begravas, tog jag bort dem.

"Det är väl inte så noga med de där snörstumparna, tänkte jag, och så kastade jag dem på elden.

Men det skulle jag inte ha gjort, för efter begravningen grät det och jämrade sej i bägge spisarna. Jag hörde

det bara när jag var ensam. Var jag i stugan, så grät det och
jämrade sig i köksspisen, och var jag i köket, så var det tvärtom.
Men så en gång, gick jag fram till spisen och sa högt:

"Jag ska be om förlåtelse för att jag brände opp de där snö-
rena. Det var ju dumt gjort, men jag trodde inte, att de var till
nån nytta."

Sen den stunden hörde jag aldrig något, antingen jag
var ensamer eller ej.

Havande kvinna föder barnet i graven.

Om en havande kvinna dog, innan barnet blivit framfött, skulle man lägga lite kläder och en sax i kistan, för man trodde, att modern födde barnet i graven. Men det var väl ingen sanning. Själv har jag aldrig sett någon som gjort så, men jag har hört talet.

När havande
kvinna dog.

8:2

Stämman möte med död.

Det går stämman möte med en död, men då måste en
va redigt religiös. Om de då lovar att ~~den~~ som först dö ska
möta den levande där och där, så visar de sig alltid.

Det var en präst i Hjälmseeryd, som sa till en god
vän:

"En gång när jag är död ska du få se mej."

Och det gick så. En kväll såg han honom springa
över kyrkogården, och han var klädd alldeles som vanligt, men
han sa inget utan försvann. Men sitt löfte det uppfyllde han.

Stämman möte
med död.

- 91 -
ACC. NR. 3079

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Upptecknat av:
Härad: Adress:
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

L: R
B: G

Uppteckningen rör Förgjorda kreatur.

Förgjorda kre-
atur.

Det kunde finnas personer, som förgjorde kreaturen för andra och skickade på dem allt möjligt ont. Antingen tog man ett djur, som självdött, eller också passade man på, när en söa lammade och lammet var vanfött, och det grov man ner på grannens mark, så slapp man själv oturen och det var i stället grannen, som blev på'et.

I mitt föräldrahem i Boda, Hjälmseryds socken, hade vi sån otur med kreaturen en gång, och det var gårdbon, som hade förgjort det för oss. Så en dag kom det en dalkulla, och hon var så slu'er, så hon sa, att hon kunde se på lagårn, att grannen hade förgjort det för oss, och det sa hon

innan någon sagt ett ord om den saken. Hon erbjöd sej att omin-
tetgöra hans planer, och det var far tacksam för. Då klippte hon
dän lite hår på vart kreatur, men vad hon gjorde med det vet jag
inte, för det tog hon med sej. Sen hade hon örter, som hon väl ha-
de köpt på apoteket, och dom rev hon på ett rivjärn och blandade
dem med mjöl och salt, och sen gav hon lite därav till varje djur.
Till sist gav hon far en liten skinsäck, och sa, att den skulle
han lägga ner i tröskeln. Men när han flyttade, skulle han ta den
med sej, för det var inget ont, som rådde med gå över den tröskel,
som den säcken låg i, sa hon.

Så frågade hon far, om han ville, att hon skulle stäl-
la det onda på den granne, som hade förgjort det för honom, men det

ville inte far. "Det är nog, att jag har haft det," sa han.

"Om fjorton dar kommer det hit en person," sa hon, "och vill låna en vävsked. Men hon behöver den inte ,så I ska inte låta henne låna den och I ska varken ge henne mat eller dryck eller bju henne att sätta sej. Den personen är det, som har förgjort det."

Och det hände precis som hon hade sagt. En dotter till den som hade förgjort det kom in och bad att få låna en vävsked, men det fick hon inte. Sen bytte det om fullständigt.

Dalkullan ville ha 5 kr., men det tyckte vi var för mycket, så hon nöjde sig med hälften, och det var det vär~~7~~.

Landskap: Upptecknat av:
Härad: Adress:
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör Botemedel mot kreaturssjukdomar.

Ibland fick hästarna en sjuka, som kallades "kvickdrag", det ryckte fram och tillbaka i skinnet på buken. Det botas, genom att man bränner de tomma och torra baljorna till bonnabönor och röker hästens buk med det. Ja, så skulle det visst vara tegelsten i och något mer, men det kommer jag inte ihåg. Det hjälper i alla fall inte för alltid, utan det kommer igen efter en tid.

När korna fick "flenen" - juvren svullnade opp och blev så stinna och hårda - brukade vi i mitt hem koka potatis och klena på. Nu för tiden kokar de slåttragubbar och tvättar juvret med.

Botemedel mot
kreaturssjuk-
domar.

"Kvickdrag"

"Flenen"

I vattnet finns det ett slags små djur eller krypare, som kallas kvalster. Om kreaturen får in dom i munnen blir de sjuka. Ögonen blev så stora och röda och ändan svullnade också opp. Det likaste sättet att bota sådant var att nappa ut tungan på det sjuka djuret och bita av själva tungspetsen. Det gjorde far, och det hjälpte alltid. Men man skulle bita, inte skära. Gjorde man det inte kunde djuret dö.

Ibland hade korna svårt vid att dricka, utan stod där bara och hängde och nickade med huvet, de va "istända" som man sa. Då skulle man ta och gnida tänderna med salt. Somliga skar dom i tandköttet med en kniv, det hjälpte också.

Va djuren ostyriga, var det bara att ta fönsterglas och

hålla framför ögonen på dem, så blev de genast lugna, och sen skyggade de inte.

Hade kreaturen ont av flugor under svansen, skulle man ta opp ett halmstrå med roten och gnida dom där bak med det.

Var det svårt att ta reda på ett djur, skulle man bara stryka dem tvärt över huvet med flata handen. Sen gick det bättre.

Om kon mjölkade oskirad mjölk när den hade kalvat, skulle man ge henne kummin. Det hjälper säkert.

Ibland hände det, att korna blev så stinna så de höll på att spricka. Mot det ska man stoppa i dem riktigt var^m/hus-/folk/ gödsel. Det hjälper, annars kan de lätt dö.

Om en ko inte kan idissla, ska man ta det gröna dröppjet

3079

- 97 -

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

på en fåra, som just håller på idissla, och komma ikon. Det vet jag far gjorde många gånger, och det hjälpte alltid.

När korna hade sommarsjuka hade de så mycket kussel för Sommarsjuka sej. en del gav dem blodrötter och pionrötter. Andra tog tjuralake - lake som det hade legat tjurkött i - och kom i dem. När tjurköttet var slut, tog man alltid vara på laken och använde den sedan mot sommarsjuka.

Somliga passade på, när korna pinkade och hällde i dem det igen.

En del kom i dem sennegrus, grumset som blir på botten i ett brynekar. Men det likaste var nog kummin.

Småland
Västman
Kalmarsund
1882 1931

- 98 -
3079

Upps. Olla Berander
" " " " " "

Per. Josef. Seltman
född 1861.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

M: e

Linsådd.

Linnet skulle sås på Karolina-eller Linnea- dagen för att bli riktigt bra. Så skulle man koka ett ägg och lägga i såskäppan eller måttet, där linfröet var. Det ägget skulle såningsmannen äta opp, så skulle linnet bli fint.

Linsådd.

ll

Så rovor.

Vill man ha fina rovor, ska man ta en rova och gräva ut den och sedan lägga in rovröna där och låta dem ligga och gro, innan de sås ut. Så brukade vi göra hemma. Detsamma kunde man göra med kålrotsfrö.

Så rovor.

- 100 -
ACC. NR. 3079

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

N. a.

Landskap: Upptecknat av:
Härad: Adress:
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör Årsgång.

Årsgång.

Årsgång skulle man gå julaftonen sedan sol gått ner och det måste ske tigandes. Innan man började, skulle man gå till en kyrka och gå runt omkring denna tre gånger och för varje gång blåsa in i nycklahålet. Då kommer de döde opp. Men så var det en gång en, som inte kunde hålla mun och tiga, och honom plockade de sönder så smått som kol.

Om de sen gick omkring i bygden, fick de se allt vad som skulle hända under året, bröllop, barsöl och dödsfall. Gick en och tittade in i en stuga, kunde det hända, att en gubbe eller käring eller någon av de unga satt utan huvud. Då kunde en va säker på, att den skulle dö under året. Men hade en gått årsgång tre jular och gjort det med avsikt, sen rådde man inte

Skriv endast på denna sida!

med att låta bli. Stannade man inne fusade och knappade det på väggen, ända tills en kom ut, och gick man inte ändå, hystade det ut en. Så gick det för Petter på Häradsskogen. Självt har jag aldrig gått årsgång, men jag har hört talet, att det gick till så, och det ska va sanning.

Småland
Västerbotten
Gjättersby
1788 1931

- 102 -
3079

Ant. Olle Lövander
- 3 - Ant. Lövander

Ber Josefine Pettersson
Född 1861 i
Gjättersby

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

N. 5

Vårfrudagssed.

Varfedagskväll skulle en alltid lägga sej i
ljusan kväll, för då bär tranan ljus i säng. Några andra "ceremö-
nisker" hade vi inte för oss. Därmed ville man i alla fall visa,
att nu var sommaren kommen, och nu skulle man inte tända ljus
längre på kvällarna. Det fick inte ske förrän på Bartolomeus, den
24 aug.

Vårfrudags-
sed.

Landskap: Småland

Härad: Västra

Socken: Hjälmseryd

Uppteckningsår: 1931

3079

Upptecknat av: O. Levander
M. Larsson

Berättat av Josefina
Pettersson
Född år 1861 i Hjälmseryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

N. 6

Påskaseder.

Dymmelonsdag skulle man skjuta å påskakäringarna.

Skära torsdag gick en del käringar ut och ropade: "Så långt som detta ropet höres, är sanket mitt." Sen kunde de kärna mer än de hade rätt till.

Långa fredag skulle det alltid bakas stinnkakor.

Påskalördag brukade ungdomen hänga på varandra raka, ugnskast och grissla, gjorda av trä eller papper. Men det skulle va, så de inte visste om det.

Påskadagen äts ägg.

Påkseder.

Nic

gre

Midsommargång.

Strax innan sol gick ner skulle man gå ut, och efter solens nedgång fick man inte säga ett ljud. Så skulle man först gå till tre vägs-käl och sedan till en källa, och där skulle man fylla ett glas med vatten och ställa där. Kom det då en karl, och dräck ur vattnet, skulle det bli ens fästeman, kom det ingen, blev man inte gift det året. Vanligen brukade några flickor gå tillsammans.

Gick man sen ut i byarna, kunde man få höra och se allt vad som skulle inträffa under året. Var det så det blev dålig skörd, så knappla och skar det i stenarna, men blev det bra skörd susa det som ett starkt vä'r. Sen mötte man bru'

Midsommargång
/Tyda om gif-
termål./

Skörd o.s.v.

folk ock likfärder, men då var det bäst att tiga, annars fick en smörj. Och på de ställen där en såg det, där inträffade bröllop, dödsfall eller barsöl eller vad man nu såg, under året. Själv har jag aldrig gått midsommargången, men det var flera av mina ungdomsbekanta som gick och talade om, hur det gick till.

Landskap: Upptecknat av:
Härad: Adress:
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör Väderleksmärken.

Väderleksmär-
ken.

När katten river med klorna mot något blir det
oväder.

När svina tar halm i munnen blir det också ovä-
der.

Om solen skiner juladagen, om det så inte är
längre stund än en karl behöver för att hoppa på en häst, ska
det bli bra gröda.

Om det regnar långa fredag, blir det ett bra
ärtår.

Om stubben bär hatt
Andersmässohatt,

så ligger snön till Varfenhatt.

3079
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

April snö,

är så gott som fåra gö.

Regnar det sju sovaredan, regnar det i sju veckor.

- 108 -
3079

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

P. c

Bläck av ormbär.

När jag gick i skolan var det inte så lätt att skaffa bläck och ont om slantarna var det också, så då kokade mor bläck av "torstebär" eller ormbär. När de var riktigt mogna och svarta plockade hon dem och kokade dem i vatten. Sen slog hon i socker och lät det koka. Man kunde ta bär och vatten som en tyckte, så man fick det lagom tjockt. Sen slogs bläcket på en flaska och korkades, och det var lika fint bläck som det de har och säljer nu.

Bläck av ormbär.

Landskap: Småland Upptecknat av: Olle Levander
Härad: Västra härad Martin Larsson
Socken: Hjälmseryd Berättat av Josefina Pettersson
Uppteckningsår: 1931 Född år 1861; Hjälmseryd s:n

Uppteckningen rör

Register.

Om fru Malin på Ohs, som försäلت sig till djävulen...	1
Jättegravar.....	2
Bergtagning.....	3
Vilsegång och medel däremot.....	4
När näcken bjöd barnen rida.....	5
Tomten drar säd, men blir förargad.....	6
Drakalyse i luften.....	7
Möta likfärd /dödsvarsel/	8
Tyda om dödsfall.....	9
Varsel och tydor vid julen om dödsfall	10

Gumman som ropade i skogen för att få veta, när hon skulle dö.....	12
Personer, som se och höra mer än andra/varsel/.	13
Spökeri	16
Hur kloka Stina i Karshult fick sin klokskap...	17
Om klöka Stina i Karshult: Hon förutsäger, att farfar ska dö, och hurudan barnsäng min sys- ter skulle få, tar med djävulens hjälp reda på en bortkommen häst och tvingar en karl att lämna ifrån sig de pengar, som hon skulle ha.....	19
Om Lisa i Finshult /klok käring/	24

Stortjuven "Tjuroxen".....	26
Om torkåret 1868	28
Sagofragment	30
Vad orren sa, när han spelade.....	32
Visfragment:Barnen och den elaka styvmorn	33
Gissegåtor.....	35
Hur man skaffa sig förmåga att lindra för-	
lossningssmärtor.....	50
Åtgärder vid dop för att förskaffa barnet	
goda egenskaper.....	51
Född med segerhuva.....	52
Ta mössan från en karl, som kom in till	
nyfött barn.....	53

	Sid.
Vad gudmodern hade att iakttaga vid dop.....	54
Sedvänjor vid bröllop.....	56
Det nyfödda barnets vård	58
Ta reda på sin tillkommande.....	60
Tydor om giftermål	61
Baka drömmunkar.....	62
Hur en karl under vigseln skulle styra om, så han för framtiden blev herre i sitt hus.....	63
Den försvunna bruden.....	64
Medel mot sängväta.....	65
Lyten /modersfel/ och hur den botas.....	66
Mera om lyten.....	68

Folkmedicin: Hur man botar mataleda, fallandesjuka kikhosta, kvesor, "onda bettet", revorm, klåda, utslag, "tosken", gikt och värk, vårtor, "häfte", svullnad, dålig mage, bölder, fräknar, rödsot.....	71
Hur jag botar skärvan.....	78
Sätta bort sjukdomar i träd, stubbar och tuvor.....	84
Åderlåtning.....	85
Anlägga "fontenell" mot gikt och värk.....	86
Faran av att taga något från en död.....	87
Havande kvinna som dör, föder barnet i graven.....	89
Stämna möte med en död.....	90
Förgjorda kreatur.....	91

Botemedel mot kreaturssjukdomar av olika slag	94
Åtgärder vid linsädd.....	98
Så rovor.....	99
Årsgång.....	100
Vårfrudagssed.....	102
Påkseder.....	103
Midsommargång:tydor om giftermål, skörd o.s.v.	104
Väderleksmärken.....	106
Tillverka bläck av ormbär.....	108
Register.....	109-114.